

— azt, amit az *Andree: Geographie des Welthandels* IV. kötete. A búzáról szóló két nagy fejezetét követi egy a többi szemesekről s egy a rizsről. A kukoricát — honi szemesét — és pótszemeseit: a kölest és sorghumot külön tárgyalja; a keményítőtartalmú növényeket mérsékelt és forróöviekre osztja. A következő fejezet: „hús, ember és föld“, s aztán jön: takarmány — vonóállat — a nyugati szántócivilizáció alapjai — marhatenyésztés — tejgazdaság; aztán sorba a többi állat; majd az ehető zsírok, hal; csak ezután a főzelékek, gyümölcsök, külön fejezeteket szentelve a befőzésnek és konzerválásnak; végül tea, cukor, kávé, csokoládé; s legvégül az élelmiszerek a világon eloszlásának s az ember elterjedésének összevetése, külön aktuális fejezettel „éhségről, kereskedelemről és háborúról.“

Teleki.

Hassert Kurt: *Die Vereinigte Staaten von Amerika als politische und wirtschaftliche Weltmacht geographisch betrachtet.* (Möhr, Tübingen. 1922. VIII. + 315., 9 Diagramm).

Helyesebben így is lehetne: *als geographische Weltmacht*, — mert földrajzi lényegileg annyi, hogy helyzetét és területi nagyságát hangsúlyozza ismételtén — *politisch und wirtschaftlich betrachtet*. A földrajzi tényezők nincsenek a település, közlekedés és iparosodás jelenségeivel kapcsolatba hozva. Így a közlekedés módjait pl. sorra külön tárgyalja, leírja könnyed vázlatossággal történetüket, de nem a fejlődés általános típusának, sem a területenkinti különbségeknek, sem az egyes közlek. utak kifejlődésének geográfiai okát nem fejti ki. Más példa: indiánokat, négerket és mongolokat három kb. egyforma fejezetben külön-külön tárgyalja — a „fehérek“ és a kolonizáció története előtt, dacára a számbeli, történeti és politikai problémabeli teljes különfeleségnek. Az Egyesült Államok mesterséges határain túlnyomó gazdaságföldrajzi kapcsolatokkal még saját modorában sem törődik. Számadatai elég újak, de élettelenül vannak beállítva. Illusztrálása szegényes. A könyvből legfeljebb adatokat lehet tanulni, bár azokat sem szűrte át mind kellőleg. Így készpénznek veszi az újabb irodalom ismerete nélkül Boos tendenciózus és kellő bizonyítvány nélkül állítását, hogy a millió már a második generációban határozott szomatológiai változásokat okoz.

Teleki.

Éhik dr. J.: *The Glacial-theories in the Light of Biological Investigation.* (Annales Musei Nationalis Hungarici. XVIII. k. 1920—21. 89—110. old. 7 ábrával. Budapest, 1921.)

Mint nagyon örvendetes jelenséget üdvözölhetjük ezt az értekezést. Mert örülnünk kell, hogy a tudomány egyik legnagyobb problémájába, a pleisztocén-kori eljegesedés kérdésebe magyar bűvárok is beleszólnak szakavatott tanulmányokkal. Éhik dr. faunisztikai alapon tagadja az interglaciális korszakok lételetét s pl. a lemming két rétegben való előfordulásának magyarázatára elégnék tartja a hideg égővnek a lehülés idején délre való nyomulását és a fölmelegedés idején ismét északra való visszavonulását. Ugy látszik, a jég előrenyomulását — tévesen — olyan gyorsnak képzei, hogy az állatoknak mintegy menekülnie kellett előle, azért a nagyobb termetűek korábban jutottak délre, mint a kisebb termetűek. (98. old.) Lehetetlenség, hogy valamely fauna ilyen módon szétbomoljon! Az előrenyomulás hosszú évezredek alatt történik s nem egyének, de egész generációk is alig tudják észrevenni.

Ugyancsak gyorsnak képzei a leolvadást, holott De Geer pontos számf-

tásai szerint csak Skandináviában magában, a legdélibb ponttól a mai jég-határig mintegy 10.000 év alatt húzódott vissza a jég.

A visszahúzódást oly gyorsnak képzei, hogy nagy víztömegek megjelenését veszi föl az olvadás következtében. Ebben a tévedésben leledzik különben elég sok társa, mert sok glaciológus beszél így. Pedig ez tévedés. Az oladás vizeit Éhik véleménye szerint csak nagy viharok száríthatták föl (!). Kár, hogy mint zoológus, az ilyen kérdésekben nem fordul geográfushoz, mert akkor bizonyosan megmenekült volna értékes dolgozata az ilyen naivitásoktól.

Véleményünk abban teljesen megegyezik, hogy a Penck felfogása szerint elképzelt interglaciális korszakok nem voltak. De viszont annyira egyszerűsíteni a dolgokat aligha lehet, mint ahogy a 6. ábra diagrammája mutatja. Ez a metszet nagyon ügyes és érdekes, de aligha van még elég adatunk ahhoz, hogy teljes megnyugvással fogadjuk. A klímát állati maradványokból különben is nehéz megmondani. Képzeljük el a mai helyzetet pl. a Tiensan völgyeiben. Legyen ott a hegy oldalán valami medve-barlang. A medve reggel lemegy a pusztákra s megfog valami pusztai állatot, gazellát, vagy pusztai marmotát. Délben az erdőben talán sikerül őzet zsákmányolni, délután pedig az erdő fölött talán havasi állatot. Mindegyiknek a csontját ott találjuk a medve barlangjában. Különösen a brassói Fortyogó-hegy van ilyen helyzetben, a mainál hidegebb és szárazabb időben. A mi titeli löszünk mindenesetre preglaciális és glaciális, a délbácskai terrasz posztglaciális, tehát a preglaciális időben már száraz az éghajlatunk s ez a szárazság tart az egész jégkorszak alatt, de csak a medencékben, mert a hegyek nagyobb középmagassága miatt a medencék jóval szárazabbak, mint ma. Mindez nagyon meggondolandó s a nehéz problémához nagyon jó, ha minél többen járulnak hozzá olyan értékes adatokkal és megfontolásokkal, mint Éhik dr.

Cholnoky.

Solymossy Sándor: *Népmeséink keleti rokonsága.* (Kivonat S. S. I. tag értekezéséből; b mutatta a T. Akadémia I. osztályának 1921 okt. 10-i ülésén. Akad. Értesítő, 385—388. füzet, Budapest, 1922 jan—ápr.)

Az érdekes tanulmány minket geográfusokat nagyon érdekel. A népmesék tanulmányozása három nagy mese-vidéket tud megkülönböztetni: a nyugat-európai, a kelet-európai és délkeleti mese-vidéket. Hazánk éppen a három terület határán van. Itt is feltűnik tehát hazánknak az a jelentős centrális helyzete, amelyet a hegyrajz, az éghajlat és a néprajz alapján könnyű volt kimutatni. (Földr. Közl. 1906. 409. old.) Sőt, nagyon érdekes annak a kimutatása is, hogy olyan keleti mese-elemek vannak a magyar népmesékben, amelyeknek forrásától ma el vagyunk vágva s amelyeknek centrális területe a Turáni alföld. Mindenesetre nagyon fontos útmutatások ezek a magyar nép archeológiájának kutatásában s szépen összhangzanak a földrajzi tényezőkkel, illetőleg a nekik tulajdonított jelentőség föltevésével.

Ch. J.

Douglas Johnson: *Geographic aspects of the Adriatic Problem.* (Proc. of the Amer. Philosophical Soc., Philadelphia, 1920. Vol. LIX. No. 6. p. 512—516.)

Rövid, de elég welős értekezés. Kimutatja az olasz partok sztratégiai hátrányosságát a dalmát partokkal szemben az Adrián. Így érti, hogy Itália vágyik a dalmáciai partokra is. Fiume kérdésével foglalkozik főképpen s nyomós érvekkel bizonyítja, hogy Itália kezében a kikötő tönkre menne és nem teljesíthető